

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

**ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ:
НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ВИМІР
В УМОВАХ ВОЄННИХ ВИКЛИКІВ**

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 26 квітня 2024 року

Одеса
«Фенікс»
2024

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 15.05.2024 р.)*

За загальною редакцією **С. В. Ківалова**

Відповідальний за випуск **М. Р. Аракелян**

Є 24 **Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів** : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (Одеса, 26 квітня 2024 р.) / за заг. ред. С. В. Ківалова. – Одеса : Фенікс, 2024. – 1000 с.
ISBN 978-617-8430-05-4

У збірнику відображено наукові напрацювання вчених, практиків, військовослужбовців у теоретичній та емпіричній площині у сферах філософських основ, загальної теорії та історичних досліджень держави і права, актуальних проблем світових соціально-політичних процесів, соціології та психології в умовах повномасштабного військового вторгнення. Висвітлено питання загроз національній безпеці в їх конституційному вимірі у рамках міжнародного та європейського права, трудового права та права соціального забезпечення, земельного, аграрного та екологічного права, пов'язані з функціонуванням економіки та підприємництва в умовах європейського вибору України. Розглянуто проблеми інформатизації та цифровізації суспільства, захисту інформації та кібербезпеки в умовах військового вторгнення, питання методики викладання іноземних мов, теорії та практики перекладу, проблеми лінгвістики та журналістики. Відображено наукові напрацювання у сферах адміністративного права та процесу, фінансового, морського та митного права, організації та вдосконалення судоустрою, прокуратури, інших правоохоронних органів, адвокатури. Висвітлено питання кримінального права, кримінально-процесуальних аспектів кримінального провадження та кримінологічних особливостей протидії злочинності в умовах воєнного стану, криміналістики, судової експертизи, психології та медицини у забезпеченні судочинства, цивільного та сімейного права, інтелектуальної власності та патентної юстиції, цивільного судочинства, господарського права та процесу. Розглянуто актуальні питання діяльності сучасних бібліотек у закладах вищої освіти, фізичної підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розраховано на наукових і науково-педагогічних працівників, здобувачів вищої освіти, практичних працівників у сферах юридичної, економічної, соціологічної, політологічної, психологічної, філологічної наук, журналістики та кібербезпеки тощо.

УДК 005.332.2(4):316.42(477)»364»»20»(062.552)

Матеріали видано в авторській редакції

СЕКЦІЯ 21. СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ СТАН ОСОБИСТОСТІ ТА СОЦІУМУ В КРИЗОВИХ СИТУАЦІЯХ

<i>Цільмак Олена Миколаївна, Бакурідзе Ніна Григорівна</i> ПРОФЕСІЙНО ВАЖЛИВІ УМІННЯ, ЯКІ ДЕТЕРМІНУЮТЬ ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ПСИХОЛОГА-КОНСУЛЬТАНТА	819
<i>Гурін Руслан Сергійович</i> ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ «ПСИХОЛОГІЯ РОЗВИТКУ ТА ОСОБИСТІСНОГО ЗРОСТАННЯ» МАГІСТРАНТАМ-ПСИХОЛОГАМ	821
<i>Джежик Ольга Володимирівна, Цільмак Олена Миколаївна</i> ОСНОВНІ НАПРЯМИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	823
<i>Корнута Людмила Михайлівна</i> ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ КОМАНД НА ПУБЛІЧНІЙ СЛУЖБІ	826
<i>Рєпнова Тетяна Петрівна, Кнутова Маргарита Володимирівна</i> ЕМПАТІЯ ЯК ВАЖЛИВИЙ КОМПОНЕНТ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ТА ЇЇ ЕМОЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ	827
<i>Самара Ольга Євгенівна</i> ПСИХОЛОГІЧНА ГІГІЄНА: ВПЛИВ ЗМІ І ТЕЛЕГРАМ-КАНАЛІВ НА ПСИХІКУ ЛЮДИНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ В УКРАЇНІ	829
<i>Тат'янчикова Андрій Олександрович, Лісовенко Анна Федорівна</i> ТРАНСФОРМАЦІЯ САМОСВІДОМОСТІ ОСОБИСТОСТІ В ЕПОХУ КІБЕРСОЦІАЛІЗАЦІЇ	831
<i>Ташматов Вячеслав Абдуллайович, Папінян Вікторія Валентинівна</i> ПРОЯВ ГОРЮВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ ЯК ЕМОЦІЙНИЙ ПРОЦЕС ВТРАТИ	833
<i>Трет'якова Тетяна Миколаївна</i> ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ХОЛІСТИЧНОГО ПІДХОДУ ДО ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ	835

СЕКЦІЯ 22. ЕКОНОМІКА ТА ПІДПРИЄМНИЦТВО В УМОВАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВИБОРУ, ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННА ВІДБУДОВА УКРАЇНИ

<i>Кібік Ольга Миколаївна</i> ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЕКОНОМІЧНИХ АГЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СУСПІЛЬСТВА	837
<i>Слободянюк Ольга Василівна</i> ВПЛИВ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ НА МАЛИЙ ТА СЕРЕДНІЙ БІЗНЕС В УКРАЇНІ: ВІЙНА ТА ВІДБУДОВА	838
<i>Корнілова Олеся Володимирівна</i> ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПРИВАТНОГО СЕКТОРУ СТОМАТОЛОГІЧНИХ ПОСЛУГ УКРАЇНИ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД	841
<i>Котлубай Вячеслав Олексійович</i> УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ БІЗНЕСУ В УМОВАХ ВІЙНИ	842
<i>Примаченко Іван Федорович</i> ЗМІНА ПРІОРИТЕТІВ ТА ІНСТРУМЕНТІВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ	845
<i>Редіна Євгенія Валентинівна</i> НАСЛІДКИ ВПЛИВУ ВІЙНИ НА БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩЕ УКРАЇНИ	847
<i>Ободовський Юрій Васильович</i> ЩОДО ПОНЯТЬ УМОВНОСТІ ТА БЕЗУМОВНОСТІ В ЕКОНОМІЧНОМУ ЖИТТІ СУСПІЛЬСТВА	849
<i>Калмикова Наталя Юріївна</i> <i>Кузнецова Людмила Валентинівна</i> НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В УКРАЇНІ	851

СЕКЦІЯ 23. ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ТА ЦИФРОВІЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА В ЕПОХУ СТІМКОГО РОЗВИТКУ ТЕХНОЛОГІЙ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ

<i>Логінова Наталія Іванівна, Толокнов Анатолій Арнольдович</i> ВІЗУАЛІЗАЦІЯ ДАНИХ У PYTHON	854
<i>Гура Володимир Ігорович</i> ВИКОРИСТАННЯ БЕЗДРОТОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У «РОЗШИРЕНІЙ РЕАЛЬНОСТІ»	856
<i>Задерейко Олександр Владиславович</i> <i>Грезіна Олена Миколаївна</i> ІНТЕРДИСЦИПЛІНАРНІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ СКЛАДНИХ СИСТЕМ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРАКТИКИ	859

ЗМІНА ПРІОРИТЕТІВ ТА ІНСТРУМЕНТІВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ

Війна згуртувала українське суспільство перед обличчям агресора. Зросли авторитет та підтримка Збройних Сил України, інших державних інституцій. Активна дипломатична діяльність ведеться на міжнародній арені. Реформи та євроінтеграція залишаються пріоритетами розвитку. Викликами є боротьба з корупцією, утвердження демократії та подолання наслідків війни.

Війна спричинила падіння ВВП та економічну кризу. Так, у 2022 році реальний ВВП України скоротився на 29,1% і це найбільше річне падіння найважливішого макроекономічного показника економіки країни за всю її історію [1]. Руйнуються інфраструктура та виробничі потужності. Зростають безробіття та інфляція. Зменшуються доходи населення, зростає бідність.

Україна залежить від зовнішньої допомоги. Подолання наслідків війни потребуватиме відновлення інфраструктури та економіки, залучення інвестицій, реформування та покращення бізнес-клімату, розвитку соціальної сфери та підтримки вразливих груп населення. Важливу роль у подоланні наслідків війни відіграє міжнародна допомога: фінансова, гуманітарна, військова. Вже у 2023 році обсяг міжнародної фінансової підтримки становив 42,48 млрд. дол. Це на 11 млрд. дол. більше, ніж у 2022 році [2]. Застосовуються санкції проти росії.

Війна, жорстока і безжальна, увірвалася в життя українців, перекресливши звичний хід подій. Звичні пріоритети, амбітні плани, мрії про щасливе майбутнє – все опинилося під загрозою.

Першочерговим завданням для всіх стало збереження суверенітету, захист української землі та людей. Збройні Сили України, мужні та нескорені, стали на захист рідної домівки. Збільшення оборонних витрат, модернізація армії, співпраця з партнерами – все це робиться для зміцнення обороноздатності країни.

Війна завдала жахливої шкоди українській інфраструктурі. Міста лежать у руїнах, економіка зазнала значних втрат. Відновлення зруйнованого – це титанічна праця, яка потребуватиме об'єднання зусиль усього суспільства. Інвестиції, нові робочі місця, підтримка бізнесу – шлях до нового життя, яке українці збудують власними руками.

Війна оголила слабкі місця, але й загартувала дух українців. Кібербезпека, захист критичної інфраструктури, готовність до нових викликів – це запорука стійкості країни перед лицем ворожих загроз. Розвиток культури стійкості допомагає українському суспільству вистояти у будь-яких випробуваннях.

Війна загострила соціальні проблеми. Підтримка людей, які постраждали від бойових дій, підвищення соціальних стандартів, зменшення бідності – це те, що держава робить для своїх громадян. Розвиток системи соціального захисту стає запорукою справедливого та гуманного суспільства в умовах сьогодення.

Відновлення економіки – це запорука майбутнього процвітання України. Стимулювання зростання, залучення інвестицій, створення сприятливого бізнес-клімату – все це необхідно для розвитку країни. Зменшення залежності від імпорту та розвиток власного виробництва є запорукою економічної незалежності [3].

Війна загострила регіональні диспропорції. Зменшення розриву між багатими та бідними регіонами, розвиток депресивних територій, вирівнювання доступу до публічних послуг – це шлях до згуртованої та успішної України.

Україна не самотня у своїй боротьбі. Співпраця з міжнародними організаціями, країнами-партнерами, залучення міжнародної допомоги – все це наближає перемогу і відновлення країни.

Переосмислення пріоритетів – це не просто пристосування до нових умов. Це шанс будувати нову Україну – сильну, стійку, справедливу і квітучу.

Ефективність заходів державного регулювання та фінансової підтримки української економіки під час війни стало на перше місце. Так завдяки державному регулюванню відбулася стабілізація цін, підтримка критичної інфраструктури, обмеження вивезення капіталу та товарів, підтримка підприємств, підтримка населення. Встановлення контролю за цінами на основні товари допомогло стримати інфляцію та зробити продукти харчування та інші необхідні товари доступними для населення. Держава вжила заходів для підтримки роботи критичної інфраструктури, такої як енергетика, транспорт та зв'язок. Ці заходи допомогли зберегти валютні резерви країни та забезпечити потреби військових та населення. Держава надає кредити та гранти підприємствам для збереження робочих місць та відновлення роботи. Держава виплачує допомогу переселенцям, людям похилого віку, інвалідам та іншим вразливим групам населення.

Загалом, заходи державного регулювання та фінансової підтримки допомогли стабілізувати економіку України та мінімізувати негативні наслідки війни. Однак на третьому році війни залишилися виклики та перспективи розвитку України в умовах війни. Війна завдала значної шкоди українській інфраструктурі. Відновлення зруйнованих доріг, мостів, житлових будинків та інших об'єктів потребуватиме значних ресурсів та часу. Війна призвела до скорочення виробництва, зростання безробіття та інфляції. Відновлення економіки та забезпечення економічного зростання буде складним завданням. Війна призвела до збільшення кількості переселенців, людей з посттравматичним стресовим розладом та інших соціальних проблем. Вирішення цих проблем потребуватиме комплексних заходів з боку держави та суспільства. Російська федерація продовжує загрожувати суверенітету та територіальній цілісності України. Забезпечення безпеки країни є одним з головних пріоритетів на найближчі роки. Війна зблизила Україну з Європейським Союзом. Отримання статусу кандидата на членство в ЄС відкриває нові можливості для розвитку країни [4].

Таким чином, війна показала важливість розвитку цифрових технологій. Україна має потенціал стати одним з лідерів у сфері цифрової економіки. Війна згуртувала українське суспільство та зростила громадянську активність. Це дає шанс для розвитку демократії та будівництва справедливого суспільства.

Війна змінила пріоритети та інструменти соціально-економічного розвитку в умовах сьогодення. Безпека стала першочерговим пріоритетом для України. Це потребує збільшення оборонних витрат, модернізації армії та розвитку системи територіальної оборони. Відновлення зруйнованої війною інфраструктури та економіки буде складним завданням, яке потребуватиме об'єднання зусиль усього суспільства. Розвиток стійкості до нових викликів та загроз є необхідною умовою для успішного розвитку України в умовах постійної загрози з боку російської федерації. Війна посилила роль держави в економіці та соціальній сфері. Цифрові технології стали важливим інструментом управління країною в умовах війни. Волонтерський рух відіграє важливу роль у підтримці економіки та соціальної сфери. Таким чином, війна змінила пріоритети та інструменти соціально-економічного розвитку України.

Для успішного розвитку країни необхідно розробити детальний план дій з урахуванням нових умов та потреб. Важливо використати шанси, які відкриває війна, для розвитку України як сучасної, демократичної та процвітаючої країни. Залучати і надалі міжнародну допомогу для відновлення країни. Проводити реформи для покращення інвестиційного клімату та стимулювання економічного зростання. Розвивати соціальну сферу та підтримувати вразливі групи населення. Зміцнювати обороноздатність країни та забезпечувати безпеку для всіх.

Список використаних джерел

1. Коментар Національного Банку щодо зміни реального ВВП у 2022 році. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/komentar-natsionalnogo-banku-schodo-zmini-realnogo-vvp-u-2022-rotsi>

2. Курс, ціни та економіка: що чекає українців у 2024 році. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2024/01/3/708327/>

3. Шніцер М. Як після війни Україна має відновлювати економіку та бізнес: велике дослідження. *Forbes*. 15 грудня 2022. URL: <https://forbes.ua/money/yak-pisslya-viyni-ukraina-mae-vidnovlyuvati-ekonomiku-ta-biznes-velike-doslidzhennya-deloitte-15122022-10501>

4. Економіка звикає до воєнного часу. Заступник голови НБУ Сергій Ніколайчук про падіння ВВП, допомогу партнерів та український «план Маршалла». *Forbes*. 18 березня 2022. URL: <https://forbes.ua/inside/ekonomika-zvikaє-do-voennogo-chasu-zastupnik-golovi-nbu-sergiy-nikolaychuk-pro-padinnya-vvp-dopomogu-partneriv-ta-ukrainskiy-plan-marshalla-18032022-4800>

Ключові слова: зміна, пріоритети, інструменти, соціально-економічний розвиток, війна.

Keywords: change, priorities, instruments, socio-economic development, war.

Редіна Євгенія Валентинівна

Національний університет «Одеська юридична академія»,

доцент кафедри національної економіки, кандидат економічних наук, доцент

НАСЛІДКИ ВПЛИВУ ВІЙНИ НА БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩЕ УКРАЇНИ

Українське бізнес-середовище, яке завжди вирізнялося своєю динамікою та різноманітністю, зіткнулося з безпрецедентними викликами внаслідок війни. Від аграрних підприємств до передових технологічних стартапів, кожен сектор вимушений був шукати шляхи адаптації до нових умов. Важливість дослідження стратегій «виживання» бізнесу під час війни та їх вплив на післявоєнну відбудову не може бути недооцінена. Війна, спровокована повномасштабним вторгненням, вимагала від українських підприємців прийняття непростих рішень, які варіювалися від продовження діяльності до її призупинення. Багато підприємств змушені були переглянути свої бізнес-моделі, з 37% компаній, що пройшли галузеву трансформацію, та 16%, які змінили свій напрямок діяльності [1]. Економічна нестабільність, зниження попиту та санкції призвели до скорочення виробництва та збільшення безробіття, ставлячи під загрозу економічне благополуччя країни. У цьому контексті, здатність бізнесу до швидкої адаптації та інновацій стає вирішальною для забезпечення його виживання та подальшого розвитку в післявоєнний період.

Геополітична нестабільність та невизначеність, що охопила світ у результаті війни, створює значні перешкоди для розробки довгострокових стратегій бізнесом. Військові конфлікти призводять до непередбачуваних коливань валютних курсів, змін у цінах на енергоресурси та сировину, що, у свою чергу, збільшує ризики для інвесторів і ускладнює прогнозування економічних трендів. Нестабільність може спричинити перебої у ланцюжках постачання, зниження ефективності праці та втрату важливих активів, що підриває здатність компаній до планування та адаптації. У таких умовах, підприємства повинні шукати альтернативні шляхи для забезпечення своєї стійкості, такі як географічне розширення, диверсифікація продуктів та послуг, а також розвиток гнучких оперативних моделей, які дозволяють швидко реагувати на зміни у зовнішньому середовищі. Важливим є також зосередження на внутрішніх ресурсах, таких як розвиток людського капіталу та інвестиції в інновації, що можуть допомогти компаніям не тільки вижити в кризові часи, але й покласти основу для майбутнього росту.

В умовах війни, український бізнес зіткнувся з серйозними викликами, які глибоко впливають на всі аспекти бізнес-середовища. Значне зниження попиту та втрата традиційних ринків збуту вразили 77% підприємств, що змусило їх шукати нові можливості та адаптуватися до змінених умов. Збільшення витрат на виробництво та логістику через обмеженість ресурсів та зростання цін на енергію та сировину відчули 70% підприємств, що підкреслює необхід-